

Preek gehouden door ds. H. Koetsveld
over Genesis 11: 1-9, Handelingen 2: 1-13 en Johannes 14:15-18
in de Westerkerk Amsterdam
zondag 19 mei 2024 - Pinksteren

Pinksteren 2024. We vieren het Feest van de Geest. En dat wordt doorgaans verbonden met vurig enthousiasme, uitzonderlijke ervaringen, momenten waarin zo maar een nieuw perspectief zich opent. Maar hoe dat nu te vieren, te duiden, te ervaren in de context van de gebeurtenissen van deze week? Heftige studentenprotesten vanwege de doorgaande zoveel dood en verderf zaaiende oorlog van Israël in Gaza, nu ondanks alle internationale smeebedes toch in het dichtbevolkte Rafah. En ook een nieuw frontale aanval van Rusland in Oekraïne.

En afgelopen donderdag de presentatie van het onderhandelingsakkoord voor het nieuw te vormen kabinet met alle denkbare reacties van dien. En dan vrijdag, vlak voordat ik deze preek wil gaan schrijven het bericht dat de kerkelijke betrokkenheid in ons land de afgelopen tien jaar weer verder fors is afgenomen. Van 53% naar 42%. En voor ons als protestanten van 16 naar 13%. Overigens is het kerkbezoek onder die 13% protestanten het hoogst: 1 op de 3 bezoekt regelmatig een kerkdienst. Ik wil ik u hier vanmorgen van harte mee feliciteren. (En laten we dan de mensen die nu of later deze volgen vrolijk daarbij betrekken.)

Maar de vraag dringt zich onontkoombaar bij dit alles op: Welke 'geest' wervelt er door de wereld? Of dichterbij: door onze stad en land? Of nog dichterbij: door ons eigen hart? De schrijver van de 1^e brief van Johannes waarschuwt ons: 'Vertrouw niet elke geest. Onderzoek altijd of een geest van God komt, want er zijn veel valse profeten in de wereld verschenen'.

'Hoop, lef en trots'. Met deze drie woorden werd het onderhandelingsakkoord voor het nieuw te vormen kabinet gepresenteerd. Hoop, da's een mooi woord. Sterker nog, dat is de energiebron van al het menselijk handelen. Als er één woord is dat mensen met elkaar verbindt, dan wel de hoop, het uitzien, het verlangen, het je uitstrekken naar.

Pinksteren begint met Advent. Met verlangen en verwachting dus. Zo werkt de Geest door allereerst ons te doen uitzien. Naar voren te laten

kijken. Reikhalzen om te zien of er aan de horizon al een nieuwe wereld daagt. Vanuit de winter verlangen naar het nieuwe leven van de lente. Want geen mens kan immers genoeg nemen met hoe het er nu aan toe gaat. Al dat geweld. Al die machtspelletjes en al die mensen die elkaar maar niet willen begrijpen. Al dat ten hemel schreiende onrecht. Die Babel bubbeltaal, al die woorden die langs elkaar heen schuren, en mensen verwonden en van elkaar vervreemden.

Wordt het nog wat met onze wereld? Nou ja, dat is nogal een grote vraag. De Geest houdt ook erg van klein: wordt het nog wat met mijn leven? Hoe kan ik vanuit het vertrouwen gaan leven? Hoe kan ik wat voor de ander betekenen? Hoe kan ik uit de verf komen? Wie mag ik zijn? Hoe kan ik afrekenen met de spoken van een soms naargeestig verleden?

Ja, zo kan het ook: klein beginnen maar. Met dat waar jij en ik wèl invloed op uit kunnen oefenen. Om die beweging in en met jou te gebruiken met al die anderen in wie dat ook gebeurt in te zetten voor die veel grotere, zelfs wereldwijde beweging. Verlangen dus: die innerlijke beweging naar morgen, naar een betere morgen: het is de Geest die in ons, in alles en iedereen werkt.

Maar dan stukt het. De werkelijkheid is weerbarstig. Idealen verdampen. Mensen verstaan elkaar niet. Wegen lopen dood. De godsdienst verstart of, zoals wij nu meemaken, loopt leeg. Nog steeds aan de orde: geloof als dichtgetimmerd systeem van wat je moet doen en laten. Of erger: geloof als oordeel dat jij niet mag zijn wie je ten diepste bent. Ja, zo'n geloof, zo'n pakketje gedateerde waarheden die aan God werden toegeschreven: dat houdt geen stand. En waar men dat wel wil doen, zijn de treurige gevolgen doorgaans niet te overzien.

Een nieuw begin is nodig. Een doorbraak. Een beweging van Godswege die alles anders zal doen worden. Een geestelijke revolutie die zijn weerga niet kent. Dat zou je mogen verwachten als het waar is dat God de touwtjes in handen heeft. Het wordt kerst. Het verhaal gaat van een kind dat wordt geboren. Da's even slikken. We hadden iets stevigens, iets krachtigers, iets spectaculairders verwacht. Maar nee, een kind van achteraf, waarvan opmerkelijk genoeg gezegd wordt dat hij de vrede zal brengen.

Zo werkt Gods Geest dus ook. In zoiets basaals als de geboorte van een kind. In dit uur worden wereldwijd duizenden kinderen geboren. Zij krijgen stuk voor stuk de Geest ingeademd en dus zijn zij allemaal drager van de Geest, zoals ook jij dat bent. Een leven lang. Totdat je tenslotte de Geest weer terug geeft. Soms voorbereid en bewust. Soms, meestal eigenlijk, onverwacht, als een overval en in onze beleving vaak veel te vroeg. In dit kind van achteraf bleek gaandeweg zijn leven zo overduidelijk dat hij zo vol was van de Geest dat zijn leerlingen zeiden: Hij: beeld van God, Zoon van God, Hij die komen moest: Jezus Messias, sprekend God. Woord van God.

Alle verwachtingen, al dat verlangen worden op hem geprojecteerd, zo gaat dat. Zo doen wij dat. Hij wordt onze sterke man. Hij moet er voor zorgen dat al onze problemen verdwijnen als sneeuw voor de zon. Hij moet de strijd aangaan tegen alles en iedereen die ons leven verziekt. Niet dus. Hij blijkt juist niet 'de sterke man'.

Het wordt Epifanie. Deze mens van God verschijnt in de geschiedenis. In plaats van een goed georganiseerde revolutie opent hij eenvoudigweg zijn mond en raakt hij mensen aan. Hij spreekt over de liefde tot God en de liefde voor de mens die onze naaste is of zal worden. Over rechtvaardigheid en barmhartigheid. Hij vertelt er verhaaltjes bij uit het leven van alledag, maar laat telkens de conclusie aan ons. Over zaad dat gestrooid wordt met geestrijke kiemkracht in zich, maar dat slechts voor een beperkt deel in goede aarde valt. Over een schat die je als bij toeval in je leven kan ontdekken en die alles in je leven in een ander licht zet. Over jouw levenshuis dat je niet op zand, maar dat je op een rots fundament moet bouwen. Enzovoort. Zo werkt de Geest dus ook blijkbaar. In taal, in woorden die zo alledaags zijn, maar ook zo universeel en voor iedereen geldend zijn, dat we zelfs met de mogelijkheid dat daarin de Geest verborgen zit doorgaans geen rekening houden. Gewend als we zijn aan de gebruikelijke spraakverwarring.

De rechtgeaarde gelovigen schrikken zich dan ook een ongeluk. Deze verhaaltjes van God? Zelf je conclusies trekken. Kom nou. Da's een gevaarlijke gedachte dat de Geest van God in die woorden of gebeurtenissen van alledag verborgen zou kunnen zitten. Zo kan iedereen er mee aan de haal gaan. Dat kan de bedoeling niet zijn. En men zint op een mogelijkheid deze woorden te stoppen. Definitief, deze mens, dit geluid, deze taal moet dood. Liever Babel met zijn misverstanden, dan een verbindend woord voor heel deze wereld.

Men wil niet dat het geloof voor iedereen is. Men wil een God die exclusief aan de regels van de eigen godsdienst gebonden is. God zij met ons. Zoals Nederland weer voor zo'n 'ons' moet worden. Een god voor de joden, een hele serie goden voor de heidenen, een god voor de katholieken, een god voor de protestanten en een Allah voor de moslims. Het is in de door mensen bedachte hemel een drukte van belang. Een drukte? Dat is te zacht uitgedrukt. Een oorlog is het op hemels niveau. Met als gevolg een menselijke geschiedenis die dieprood kleurt door al het bloed dat vloeit. Tot op vandaag.

Het lukt de gelovigen om de stem van deze Jezus tot zwijgen te brengen. Op een dag, die merkwaardig genoeg later Goede Vrijdag is gaan heten. 'In uw handen beveel ik mijn Geest' schijnt Jezus als laatste vanaf het kruis geroepen te hebben. Hij geloofde tegen alles in dat de Geest zich niet klein zou laten krijgen door de grote dood. Hij vertrouwde er op, dwars door zijn diepste angsten heen, dat de geestrijke taal van de liefde sterk is dan de dood.

En dan wordt het Pasen. Feest van de bevrijding van alle slavernij, van alle onderdrukking. Pal achter die noodlottige Goede Vrijdag. Niemand die het later precies heeft reconstrueren; en niemand die het ook werkelijk ten volle kan begrijpen, maar het verhaal gaat sindsdien dat God deze man van smarten heeft opgewekt uit de dood. God laat hem niet verloren. Het gerucht is nooit meer verstomd, omdat de Geest het doorverteld wil hebben. Doorgeleefd wil hebben.

Wij staan rond een graf. Of luisteren naar de muziek in een crematorium. Een paar dagen geleden gaf ook deze mens de geest. Deze ene, unieke die we niet kunnen missen, maar moeten missen. Haar of zijn geest is in de Geest Gods opgenomen. En elke molecuul van het lichaam wordt bouwsteen voor nieuw leven ooit. Niets gaat verloren, durfde een dichteres te schrijven.

De leerlingen wachten, omdat ze niet weten wat ze nog moeten verwachten. Wachten, daar houden we niet van. Zonde van de tijd, vinden wij. Liever vandaag dan morgen. Maar de Geest neemt de tijd, soms veel meer dan ons lief is, om de tijd rijp te laten worden. Het juiste moment moet aanbreken. Het momentum, de kairos: Gods aangelegen moment breekt aan.

Want er moet nog iets gebeuren om de geschiedenis te doen omkeren en de mensen eindelijk te bevrijden van hun geestdodende en zo verwarrende angst. Het wordt Pinksteren. Mensen van alle talen en culturen zijn in de stad. Multi-culti is het. Bij elkaar, maar ver van elkaar. Zo gaat dat in de mensenwereld. Zo dichtbij, maar de afstand kan niet groter zijn. Wij en zij. Babelstad. Onbegrip, wegstaren. Oordeel.

Dan gebeurt het; toen, en sindsdien telkens weer. De Geest maakt een einde aan het wachten. Er is vuur dat zich verdeelt en dat blokkades doet wegsmelten. Er zijn woorden die nu wel verstaan worden en niemand onberoerd laat. Zoals in den beginne wervelt de Geest over de chaos en de dood heen en de crises heen. En er ontstaat iets nieuws, een nieuwe schepping, van angst bevrijde mensen, met woorden die doen opstaan.

Grenzen van weleer worden geslecht. Al die mensen, al die culturen, al dat vechten en al dat wachten en hopen op een toekomst voor iedereen in vrede en welzijn. Eindelijk worden die woorden van liefde voor God en elkaar verstaan. Eindelijk breekt dat besef door dat er helemaal geen hemel is vol met goden die elkaar tot het bittere einde bestrijden. Eindelijk durven mensen te gaan zeggen dat het een absurde gedachte is dat God alleen met ons is, wie die 'ons', die 'wij' dan ook zijn.

We maken het mee dat de Geest dat intens bevrijdende inzicht inademt dat zij in elk mens woont. Heel dat doodgewone leven van jou neemt zij mee in die wereldwijde beweging van vernieuwing en herschepping. Wie had dat gedacht? Wie had dat verwacht? Maar wat een tegenspraak, wat een 'ongeest', wat een polariserende en tot niets leidende Babeltaal roept dat op vanuit de angst dat dat wel eens de Geest van de waarheid en waarachtigheid zou kunnen zijn. De evangelist Johannes waarschuwt ons: de wereld kan haar niet ontvangen, want ziet haar niet en kent haar niet.

Maar de Geest is een volhouder van de bovenste, want hemelse plank. Zij wervelt over onze wereld. En zij maakt duidelijk - van ons hart tot in de vergaderzalen van de Verenigde Naties aan toe - dat de barmhartige nabijheid van Jezus van Nazareth en zijn boodschap van liefde voor God en de naaste de norm is en voortaan zal zijn voor al het menselijk samenleven, alle tegenstemmen van de ongeesten van onze tijd ten spijt. Zij zullen het nakijken hebben.

Pinksteren 2024. Dat te vertrouwen, dat te zien, je in die beweging te voegen, je daaraan over te leveren en je toe te wijden: aan die neerdalende herscheppende beweging van de Eeuwige in ons, om ons, met ons en al die anderen dichtbij en wereldwijd.. Laten wij ons aan het vuur van deze grenzeloze liefde warmen. Vandaag, morgen en alle dagen ons gegeven. Godzijdank!

Amen.